

Calil Sadıkov

(1932)

Şair ve oyun yazarı Calil Sadıkov 23 Kasım 1932'de Kenin kasabasının Kiçi-Kemin adlı bölgesinde doğmuştur. 1952 yılında kendi köyündeki okulu, 1958 yılında ise Kırgız Devlet Üniversitesinin Filoloji Fakültesini bitirmiştir.

1948-1952 yılları arasında, kolhoz ve maden işlerinde çalışmıştır. 1959 yılında "Kırgızstan Pioneri" gazetesinde bölüm müdürü olarak görev yapmıştır. 1959-1963 yılları arasında Narın şehri, 1984-1985 yılları arasında ise Isık Göl bölgesi hakkında Kırgız Yazarlar Birliğinde edebî danışman olarak çalışmıştır. Calil Sadıkov bunun yanı sıra 1964 yılında "Ala Too" dergisinde bölüm şefi, sorumlu yayıncı, 1967 yılında "Caş Leniçil" dergisinde baş redaktör, 1980-1983, 1986-1988 yıllarında Kültür Bakanlığında redaktör, 1988 yılında "Kırgızstan Madaniyatı" gazetesinde baş redaktör olarak görev almıştır.

Şairin ilk şiir kitabı 1958 yılında "Ubada" adıyla yayınlanmıştır. Calil Sadıkov günümüzde herkes tarafından bilinmektedir. Şairin yirmiden fazla şiir kitabı bulunmaktadır. Bunun dışında Calil Sadıkov'un bir dizi piyesi, dramaları yayınlanmış, bunların çoğu sahnelenmiştir. Onun önde gelen "Manastın Uulu Semetey", "Seytek", "Töştük Baatır", "Cukeyev-Pudovkin" adlı drama eserleri, piyesleri vardır. 1986 yılında C. Sadıkov "Manastın Uulu Semetey" adlı draması ile Kırgız Cumhuriyetinin Toktogul Satılğanov adına verilen nişanıyla onurlandırılmıştır.

Şair, Kırgız sanatının gelişmesinde emek veren işçisi (1986), madalya ve Ardak gramotaları ile ödüllendirilmiştir. Kırgız Cumhuriyeti Yüce Meclisinde milletvekilidir.

Calil Sadıkov'un Kırgızca yayınlanmış eserleri şunlardır:

Ubada, Şiirler vemanzume, Kırgızmambas, Frunze 1958

Caykı Tangda, Derleme, Kırgızmambas, Frunze 1961
Keçeeinin Küböüsü, Manzume, Kırgızokuupedmambas, Frunze 1962

Böcöktördün Ömürü, Kırgızokuupedmambas, Frunze 1964

Kılımdın Baraktarı: Şiirler ve manzume, Kırgızmambas, Frunze 1964

Akın Çaban, Deneme, Kırgızstan, Frunze 1965

Böböktörgö Üyrötkün, Şiirler, Mektep, Frunze 1966

Sarı Özön, Şiirler ve manzume, Kırgızstan, Frunze 1966
Menin İrim Mekenim, Şiirler vemanzumeler, Kırgızstan, Frunze 1968

Sırdaşuu, Şiirler ve manzumeler, Mektep, Frunze 1969
Unutulguz Obondor, Şiirler ve manzume, Kırgızstan, Frunze 1971

Coogazın, Şiirler, Mektep, Frunze 1973

Top Cıldızdar, Seçilmiş şiirler ve manzumeler, Kırgızstan, Frunze 1973

Pyesalar, Kırgızstan, Frunze 1976

Tuugan Cer, Şiirler, Kırgızstan, Frunze 1979

Möltür Bulak, Şiirler, manzumeler, dramalar, Mektep, Frunze 1981

Manastın Uulu Semetey, Epik dramalar, Kırgızstan, Frunze 1982

Akkan Suu, Şiirler, manzumeler, Mektep, Frunze 1984
Cer Keremeti, Şiirler, manzume, Kırgızstan, Frunze 1986.

Şiirler

COLDOGU OY

Çoñ coldo maşınalar suuday ağıp,
Berilet kızıl carık, çaşıl carık.
Ar adam çaşılınan şıdır ketip,
Buydalat kızılına toktoy kalıp.

Karasañ, ulam biri öçün-canıp,
Ak coluñ birde şıdır, birde carık.
Negedir, keçelerdin bul tartibi,
Oylonttu meni minday oyo go salıp.

Bul coldo cakşı çubap, caman çubap...
Bul coldo: "sen kimsin" dep bolboyt surap.
Alardı svetofor ılgay albay,
Ar ubak almaşılıp küyüp turat.

Dal uşul keçelerdin borborunda,
Dal uşu eldin çubaar coldorunda,
Ağılgan el kıymılın kanteer elem,
Kokustan, svetofor bolgonumda?

Anda men, adamdardı karaar elem,
Cakşıga çaşılbolup canaar elem.
Ötkörböy caman oyluu buzuktardı,
Tübölük kızıl kalaar elem!

YOLDAKI DÜŞÜNCE

Geniş yolda arabalar su gibi akarak,
Yanar kırmızı ışık, yeşil ışık.
Her insan yeşil ile geçer gider,
Takılır kırmızıya kala kalır.

Bakarsan, birbiri ardınca yanıp sönüp,
Ak yolun bir açılır, bir kapanır:
Niye böyledir, caddelerin bu düzeni,
Düşündürdü beni, böyle bir düşünceye salıp.

Bu yolda iyi konvoy, kötü konvoy...
Bu yolda "Sen kimsin?" diye sormak olmaz.
Onları ışıklar ayırt edemez,
Her zaman değişerek yanar durur.

Tam bu caddelerin merkezinde,
Tam bu halkın geçiş yolunda,
Akmakta olan halk hareketinde ne yapardım,
Birden bire trafik ışığına dönüşsem?

O zaman ben, insanlara bakardım,
İyilere yeşil olur yanardım.
Geçirmezdim kötü düşünceli bozukları,
Ebedî kırmızı olarak kalardım.

VRAÇ CANA MEN

Cürök ooruyt...
Vrač tıñşap dabışın,
Apkeldirip apparattın cañısın,
Tok arkılıu, çubalcıgan karazga
Cazıp aldı kan tamırdın kağışın.

Men unçukpay kayra kiymim,
Vrač bolso, karap cürök çiyinin.
Ölçöp çıgat tömön tüşkön sızıgın,
Ölçöp çıgat örköçtördün biyigim.

Ertesinde, kayra tıñşap dabışın,
Cazıp çatıp atı tataal dabışın:
-Kaygırbağın, tokundanba, külbö,- dep,
Ayıp çıktı ercenin baarisın.

Bilbeym anık, oyum tuura, katabı,
Men unutsam şattık menen kadanı.
Kantip çaşaym kaynap catkan turmuştta,
Taştan çekken bir estelik katarı?

Aktı "kara" - dep aytkanın biröönün,
Arabızdan neçen ugup cürömün.
Açuum kelet. Salgılaşam aydayga,
Anan kantip oorubasın cürögüm.

Men kez-kezde koşomatçı biröönün
Coruguna boor ezile külömün.
Külbösö ne?
Armanım çok andayda,
Tars carılıpketse dağı cürögüm!

Anday çakta, kantip külböym atayın?
Anday çakta, kantip berbeym sazayın?
Men karmaşam!...
Çındık üçün tik turam!
Meyli bir kün, meyli bir cıl çaşayın!

OKŞOŞTUK

Kölgö baram, köldü kaalayt köñülüm,
Körgüm kelet tolkundardın köbügün.
Baykap körsöm, turgansıybız toluktap,
Ce köl meni,
Ce men, köldün bölügün.

Keede köldün buurakandan catkanı
Kezge okşoşt açuum kelgen çaktağı.
Bet kelgende toonu cöölöp men dağı,
Bet kelgende çapçığım bar askanı.

Mezgilderde tolkun tıncıp köşügön,
Köp münözüm köröm köldün özünön.
Kee bir işke uyañ tartıp kölgö okşop,
Kee bir işke içten sızıp ökünöm.

Kölgö okşoşt menin peylim, köñülüm,
/Peyil oşondoy kırgızdardın köbünün/.
Baykap körsök turgansıybız toluktap,
Ce köl bizdi,
Ce biz, köldün bölügün.

DOKTOR VE BEN

Yüreğim ağrıyor...
Doktor dinleyerek sesini,
Getirterek makinenin yenisini,
Elektrik ile çizilen kâğıda,
Yazdı damarlarımın atışını.

Ben ses çıkarmadan tekrar giyerim giysimi,
Doktor ise bakmaktadır kalbimin çiziklerini.
Hesap eder kâğıt üstündeki çizgileri,
Hesap eder sapmaların büyüğünü.

Ertesi gün tekrar dinleyip sesini,
Yazarken adı zor ilacı:
- Üzülmeyin, heyecanlanma, gülme - diyerek,
Söyleyiverdi ölçümlerin hepsini.

Tam bilmiyorum, düşüncem doğru mu yanlış mı,
Unutursam neşe ile üzüntüyü.
Nasıl yaşarım kaynamakta olan hayatta,
Taştan yapılan bir hatıra gibi mi?

Akı "kara" - demesinin birilerinin,
Aramızdakilerden defalarca duyuyorum.
Kızarım. Kavga ederim öyleleriyle,
Sonra nasıl ağrımın yüreğim.

Ben bazen dedikoducu birinin,
Yalanlarına içim acıyarak gülerim.
Gülmeyeyim de ne yapayım?
Gözüm görmez böyle zamanlarda,
Yarılarak ikiye ayrılrsa da yüreğim!

O an, nasıl gülmem söyleyin?
O an, nasıl vermem cezasını?
Ben karşı çıkarım!...
Doğruluk için dik dururum!
Kabulümdür bir gün veya bir yıl yaşayayım!

BENZERLİK

Göle gideceğim, gölü arzuluyor gönlüm,
Görmek istiyorum dalgaların köpüğünü.
Bir de baksam, birbirimizi tamamlamaktaymışız,
Ya göl beni,
Ya da ben, gölün bölümünü.

Bazen gölün kabarması,
Benzer kızdığım zamanlara.
An gelir ben de dağa dayanarak,
An gelir vurmak isterim kayalara.

Mevsimlerde dalga durur, durulur,
Çoğu halimi görürüm gölün üzerinde.
Bazı işlerde pısrık durup göl gibi,
Bazı işlerde içten yanıp, pişman olurum.

Göle benzer benim karakterim, yüreğim,
(Karakteri böyledir Kırgızlar'ın çoğunun).
Bir de baksam birbirimizi tamamlamaktaymışız,
Ya göl bizi,
Ya da biz, gölün bir bölümünü.

IR BÜTSÖ

Tarihta, kırgız neçen çaçılıptır,
Tarihta, kırgız neçen basılıptır.
Sürülüp birde beri, birde nari,
Sürdügüp toogo-taşka çaşınıptır.

Zamana uu çeñgelin batırıptır,
Mokotup ötkür mizin capırıptır.
Antse da, dalaylarga "tuzday tatıp"
Dalaydın külün kökkö sapırıptır.

Ceñiptir... Ceñiliptir... Çabışıptır,
Karmaşıp kandı suuday agızıptır.
Ceñişi ırğa aylanıp, -Mans bolup,
Ceñilse, - kuu bozdotup kalışıptır.

Coo kelse, curt talaptır, mal talaptır
Kıylasın nayzalatıp, baltalaptır...
Bekerden oşol kündör ırğa aylanıp,
Bekerden birden miñge tarkabaptır.

Suurulup neçen kılıç calañdaptır,
Er başı kancıgada salañdaptır...
Oşolor kıyla bülük salgan menen
Kırgızdın ırın tartıpalalaptır.

Çekse da neçen kaygı, neçen azap,
Kırgızdar körgön emes ırsız çaşap.
Bayırtan baskan colu, şattık-munu,
Baykasañ, baarı, barı ırda catat.

Andıktan süysö ır menen küyüp-tütöp...
Ölgöngö koşok koşup ümüt üzöt...
Emese, ır - kırgızdın canı dep bil,
Ir bütsö, kırgızdardın күnü bütöt!

ISIK KÖLDÖ

Tiktesem köldön öñümü,
Tiyişip köldün köbügü.
Kıylaga turdum ketalbay,
Kıyın işi bolup bölünü.

Közüme taanış kündögü,
Tolkundun sansız türmögü.
Süylömüş "koş-koş" degensiyt,
Sürülüp ceekte cürgönü.

Köbürtüp kumduu cakani,
Köbüktün çaçkan kağı,
Tolkuttu köldöy meni da,
Toktoosuz tepken şaparı.

Tańga maal ürül-bürüldö,
Tıñç aldı tolkun kürüldö.
Cüzümdü çayıp koştoşsom,
Cürögüm kaldı түbündö.

ŞİİR TÜKENİRSE...

*Tarihte, Kırgız nice defa dağılmıştır,
Tarihte, Kırgız nice defa yağmalanmıştır.
Sürülerek bir oraya bir buraya,
Sürünerek dağa, taşta saklanmıştır.*

*Zaman zehirli kancasını takmıştır,
Kör, paslı bizini batırmıştır.
Öyle yapsa da, bir çoğuna "tuz tadı" vermiş,
Bir çoğunun külünü göğe savurmuştur.*

*Yenmiştir... Yenilmiştir... Vuruşmuştur,
Kavgaya girip su gibi kan akıtmıştır.
Zaferi şüre dönüşüp, - Manas olup,
Yenilgisi, - ağıt olup kalmıştır.*

*Düşman geldiğinde, yurt dağılmış, mal dağılmış,
Çoğunu mızraklamıştır, baltalamıştır...
Hiç yoktan o günlerde şüre dönüşmüştür,
Hiç yoktan birden bine bölünmemiştir.*

*Nice kılıç kınından sıyrılmıştır,
Er başı terkide sallanmıştır...
Onlar bir çok baskın yapsalar da,
Kırgız'ın şiirini alamamıştır.*

*Çekse de nice cefa, nice azap,
Kırgızlar hiçbir zaman şiirsiz yaşamamıştır.
Ezelden geldiği yol, neşesi, kederi
Dikkat edersen, tümü, tümü şiirde bulunmaktadır.*

*Bu sebepten severse şiir ile yanıp tutuşur,
Ölene ağıt yakıp, ümit keser...
Öyle ise, şiiri Kırgız'ın canı olarak bil,
Şiir tükenirse, Kırgızların da günü bitti demektir.*

ISIK GÖL'DE

*Baksam göldeki yansımama,
Gölün köpüğü bulaşmış.
Uzun süre kaldım, gidemedim
Zor geldi ayrılmak.*

*Gözüme tanıdık günlerin,
Dalgasının sayısız yumakları.
Konuşup "hoş geldin" der gibi,
Kıyıya gelip vurması.*

*Köpürtüp kumlu sahili
Köpüğün saçtığı aklı,ğı,
Dalgalandırdı göl gibi beni de,
Durmaksızın yaydığı hazzı.*

*Tan ağarırken, alaca karanlıkta,
Sükut buldu dalgaların gürültüsü.
Yüzümü yıkayarak vedalaştım ama,
Yüreğim kadı derinliklerinde.*